

Eszme-füzér a' statusreform fölött.

Ágai egy növekedő fának, míg gyöngédek, fenlétükre szükséges minden erőt törzsoikuk által nyerik; de fölserdülvén egészben a' csemete, ezután, bár függve a' törzsoiktól, már öne-rejükkel tartják fen azok, nagy részint, magokat. A' jog egyes emberek testi és erkölcsi létök lehetősége végett van adva; hasonlatnál fogva tehát: míg szellemileg és anyagilag kifejlődve egy nemzet nincs, egyeseinek a' fenlétükre szükséges erő-vagy is jog kölcsönzése a' status-törzsoiktól jut; de szellemi és anyagi kifejltségét elérvén, illy nemzet egyes status-polgárai kettős életök, a' statustörzsoik általi segélyeztetések mellett, már öne-rejükkel is biztosítják — jogaik meghatározásába befolyásuk által. — Átalakulási azon mivelet, mellynél fogva egy nemzet törvényhozást s befolyást, vagy ha ezt gyakorolta már, tágasbat nyer: statusreform szoros értelemben.

Akadályozni akarni a' reformot, hol ez szükséges, annyit tenne tehát, mint a' természet anyagi törvényeinek, mi bűnhődés nélkül azonban nem történnek, ellenállani. És ezekkel a' reform-tételnek relativ szükségét igazolván; átmegyünk megvitatásához a' további kérdésnek: a' reformot anyagilag, vagyis a' statuselveknek a' jogiasság és czélszerűségi eszmék szerint, tudományilag javított rendszerét, egy tapasztalati statusban, miként: egyszerre s tökéletesen, vagy csak részenként, egyes javítások által kell e' létesíteni?

Olly status, mellynek társadalmi állapota azon tulajdonságu lenne, hogy általános idealját az álladalom körében, melly alapítva szinte csak általános viszonyokban van, tüstint s teljesen valósítani lehetne, ritka; egyes javításokat alkalmazni pedig, politikailag csak olly statusokban szükséges, mellynek alkotványi alaptörvényei még czélszerűek, mellyben következő-kép helye szoros értelemben vett reformnak még nincs. Világossá teszük e' kétségtelen tételek tehát, következtetés után, helyességét e' véleménynek: miként egy status idő- és czélszerűtlen polgári állapotát ugyan általánosan, de csak az újítás idejekor fenálló körülményekhez arányozott mértékben kell átídomítani; az álladalmi eseményekhez (ideálhoz) t. i. mint szükséges, többé vagy kevésbé közeledve. Sinórmértékül vendők levén a' körülmények, p. o. egy status bel és kül életének mivolta; mellynek elsejét az illető álladalomnak társadalmi és politikai létező kifejltsége; azon álladalomnak más statusokhoz viszonyai pedig, az utóbbit képezik.

Érintsük már most futólag e' tekintetben hazánkat. Mi bel, vagy is társadalmi s politikai, és külviszonyaink, hogy az általános status-ideált tökéletesen létesíthetők, ehez minősítve még nincsenek, de alkotványunk alap-törvényei egyszersmind eddigi társadalmi és polgári élet-mozgalminknak már nem felelnek meg. Az előbocsátások alapján tehát bizonyosnak állítandó az: hogy jogainkat és ezeket biztosító törvénykezési és politikai intézetünket általánosan — de csak annyiban — kell átídomítanunk, mennyiben jelen körülményink engedik. Mely-lyek értelmezését fenébb általánosságban már előadtuk.

Hátra van, hogy még azt, milly segéd-eszközök által kel-lene ezeket végrehajtani, röviden kiintessük.

Az egységnek egy statusban képviselője a' kormány, a' kü-lönfőleségnek pedig, a' nemzetnek hongyülesi küldöttei; a' kor-mány kötelessége ennél fogva — mind annak, mit a' status mint egész, s a' rend igényel; a' nemzet képviselői pedig mind an-nak, mit egyesek jóllete és szabadsága követel, kieszközlésé-ben áll. Miknek előbocsátások után állíthatjuk már, hogy áta-lakítási munkánk — míg reformi tervünk, mit egységi hivatásá-nál fogva a' kormány legczélszerűbben teljesítené, rendszeren kidolgozva nem lesz, hanem minden megye külön, egyes eltérő javaslatokkal lépend föl, sikerülni alig fog. De ha reformra

nyilvános igyekezetünkkel czélt érni szándokunk, illyes kül se-géd-eszközök megszerzésére kell törekednünk, szükséges te-hát: 1ör czélszerű lenne, ha kormányunk az iránt, polgári éle-tünk jelen törvényes szabályzatának külön ágazatai milly sor-ban leendnének átalakítandók javaslatot készítne; ez pedig tör-vényhozásilag megállapíttatván, minden egyes tárgyról kész törvényszerkezetet adna elő; kezdeményzési joga az alsó táb-lának, minekutána illy sorozat és törvényjavaslatok az ország-gyűlési megvitáson fognának átmenni, a' megyei követek-nek javaslati közbeszólásai következőleg épen maradnának, az által, mi csorbulást sem szenvedvén.

Másodszor hogy reform-intézkedésink időszerűek s egy-bevágók legyenek, szükséges, hogy azok folyvást, nem hosz-szú időre terjedve tehát, vitessenek véghez.

Végtere 3or alkotványunkban javaslatkint teendő változ-tatások, hogy meggyökerezhessenek, egy időig érintetlenül ha-gyandók. Ez utóbbi két pontban előadott kellékeket pedig 's jelesen a' 2ik alatti: hongyülésünknek — a' reform-munkálat bevégezéseig, minden évben bizonyos hónapokban — leendő tartása; a' 3ik pont alatti kívántatóságot pedig annak törvény-be-menetele eszközölné, hogy a' reform teljes létesülésétől szá-mítandó 15 vagy 20 éven keresztül átídomítandó alkotványunk alaptörvényei meg ne változtathassanak.

Ezek statusunk reformalakja iránti saját nézeteink.

B. I. M.

A' pesti izraelita kisdedovó-intézet megnyitásakor 1846. nov. 30án mondott beszéd

(Ney Ferencz kisdedovókat képező intézet igazgatójától.)

Tisztelt gyülekezet! Az emberélet ösvénye ritkán vezet vi-rányokon keresztül, hogy valóban áldanunk kell azon pillanato-kat, mellyekben legalább virányok közelébe kanyarodik utunk. Lehet e' pedig dúsabb, diszesb, illatosb virány, mint azon szé-les nagy mező, hol a' szellemiség s erkölcsiség virágai te-nyésznek? Nem fény, nem pompa e' mező bélyege, hanem egy-szerűség és szerénység. Mert néha azon növényke, melly leg-hathatósb gyógyerőt rejt nedveiben az összes emberiség szá-mára, legelvonultabb árnyas magányban illatoztatja jótékony balzamai: míg egy másik tán nagyszerű fénykedéssel hirdeti létét e' világnak, s legfőlebb szegényönyt ápol, vagy épen mérget leheli. — 'S ime az erkölcsiség nagy viránymezején egy virágcsa éldegel, szerényebb minden többinél, elvonul-tabb az összes növényzet bármely egyszerű fiánál, — sze-rényebb az ibolyánál, gyöngédebb a' gyöngyvirágnál — demind-ezeknél hathatósb illatu, s arra rendeltetve, hogy minden pa-rányisága mellett is egyik becsvirága legyen az összes embe-riség csudakertjének. — 'S e' kis csudanövény, kérditek, mely-lyik? — a' kisdedovás! Igen ez azon növényke, mellyet minden kitelhető erőnkkel művelni, veritékünkkel öntözni, és szívünk melegével ápolni kell: — mert ő benne rejlik a' jövő n emzedékek átalakulása. Sorsom kegyes istene ugy a-kará, hogy nemcsak közelében álljak e' mezőnek, de ma-gának az itt viruló kisdedovási növénykének egyik, bárm cse-kély erejű kertésze legyek. — 'S akarom is ápolni, mennyire tölem telik, az emberiség e' gyönyörű virágát, — s hogy ezt tennem engedtetik, háromszor áldom érte Istenemet!

De nemcsak a' már meglevő s diszító növény szemlélete tölti el örömmel keblünket, hanem annak minden új csirája, rügye, bimbaja új gyönyört ébreszt, új életet osztogat. Kime-ríthetlen, kiapadhatlan e' növény élettereje, a' föld, mellyben gyö-kerezik, az összes emberiség érdeke, s azért nem kell tartani a' föld mostohaságától, — meleg csirákat hajtand, milliányi vi-rággal üdvözlendi Isten derült egét. — A' régi mese a' hydrá-

ról, mely ott szörnyálakokat szült a könnyen hívók rejtgetésére, — most valóvá lön, csak hogy bájalakban személyesítve a bensőleg hívók gyönyörködtetésére, — öröme azoknak t. i. kik az emberfaj lehető gyökeres javításában, fölnemesítésében lelkesen hisznek. Vágd le a hydra egyik fejét, — így szólt a mese, — ujak nőnek helyébe. A hydrát kiüzé az igazság és világosság szelleme az emberagy birodalmából, 's az égnek küldött angyala foglalta el a tért. 'S vágd le, — így szól a józan bölcsélet — e' jótékony angyal egyik karját, mellyel az emberi nemzetet magához ölelni törekszik, 's tiz nó annak helyébe. Igen, az emberfaj művelésének ügye ma már oly hatalommal kezd terjedni, hogy habár száz óriás akarná azt elfojtani, nem fog sikerülni. 'S a merre csak kiterjeszti csodatevő karjait amaz égi szellem, mindenütt új magvakat hintget. 'S e' magvak közt vannak olyak is, melyekből kisdedovás virágai kelnek ki.

'S azért sikerüljön is bár az irigy sorsnak itt ott egyet elirtani a' dicső virágok közül, helyette ezernyi új terjed a világ minden tájain. Illy szempontból kell tekintenünk, illy érzettel kell üdvözlönnünk minden ujon keletkező kisdedovási növénykét; szent ültetvénye az emberfaj őrangyalának, 's gyümölcsei dús győgyerővel vigasztaladják a' súlyedésnek indult emberiséget. Illy érzettel üdvözlém én is jelen kisdedovó intézet keletkezésének első eszméjét, — miért is emberségileg magasztos volt az öröm szívemben, midőn annak megnyitása ünnepélyben részt venni fölszólítottam.

'S ime eljövök, hogy nyilvánítsam előttem ezt tisztelt ügybarátok, 's hogy egyszersmind titeket ez örömben részesítelre fölszólítsalak. Nem hiszem, hogy egy is volna közöttetek, ki bámulva kérdené: „'s vajon hát miért örülünk annyira? van é ok az örvendezésre?” Mondom nem hiszem, hogy valaki illy kérdést tehetne, — mert hiszen mindnyájan, kiket itt koszoruba fűzött ez ünnepélyes óra, részt megindító, alapító, pártoló ez ügynek, részint annak melegkeblű barátai, — különben nem szentelték volna ide egyebütt bármi hasznosan vagy kelemessen eltölthetendő perceiket. — Azonban találtathatnék még is olyan, ki mondaná: „Igaz, örülünk mi ennek is, mint bármi ujonszületnek szoktak örövend; de vajjon, volt é szükség ez ujszületnek jövetelére?” 's ha volt is, ki tudja, még mivé lesz utóbb, 's nem bánjuk é még meg mai örömlünket? Mert sok olly lény, vállalat, esemény van, melynek születésekor, ha tudnók, mivé válandik, öröm színe helyett gyászfátyolt öltetnénk. Nem tagadhatni, van e' kételkedés aggodalmaiban némi alaposág, akármilyen tárgyra vonatkozólag intéztetnék e' kérdés. De épen a' kisdedovás irányában nincs. Azért illy aggodóknak megnyugtatóására, 's ha csak egy volna is — mert a' jó ügynek csak egy embert is megnyerni szép 's fáradság-jutalmazó munka, — helyén látom némely észrevételeimet nyíltan 's tartózkodás nélkül kitárni; mire tehát kikérem a' tisztelt gyülekezet figyelmét.

A' kisdedovás szükségéről általában, — talán szólni is fölösleges volna. Erezzük azt mindnyájan, kik a' nevelés, főleg a' legzsengőbb nevelésnek állapotát, hacsak kissé is ismerjük. Egyébiránt e' szükségét legjobban kifejezi a' czél, mellyel a' kisdedovás magának kitűzött. A' kisdedovás célja: megóni a' kisdedeket minden testi 's lelki veszélytől. Illy veszélyek, melyeknek némelyeit a' „kisdedovási nevelés” is bármi együgyű embernek érthetőleg, 's bármi szegénynek megszerezhetőleg emliti — vagy léteznek, vagy nem. Ha nem léteznek, ha csupán beteg agynak rémképeiül tűnnek föl, úgy valóban szemtelen csalókul vagy örültekül kellene bélyegeznünk mindazon számokat, kik azoknak létezéséről annyi idő óta irtak, szóltak, bizonygattak. De léteznek fájdalom! ama veszélyek ezer alakban, ezer változatosságban, mit a' mindennapi tapasztalás is bőven tanúsít. Kell tehát lenni olymódnak, mellyel ennyi bajnak, ennyi testi szerencsétlenségnek 's lelki sanyarnak elejét vehessük, vagy azokat elháríthassuk. E' mód pedig épen maga a' kisdedovás.

Ne szóljatok arról, hogy a' veszélynek említett esetei csak szegényebb helyeken, vagy szegényebb sorsuak közt fordul-

hatnak elő, — hogy a' vagyonsb vagy épen gazdag különben is megóhatja 's megóvathatja gyermekét az őt fenyegethető veszélyektől. 'S ha szinte így volna is?! Fölment é ez bennünket a' kisdedovás szükségének elismerésétől? Nem akarunk é az özszes emberiség fölnemesítésének érdekében működni? Nem akarjuk é a' jövő nemzedékeket magasabb polczra emelni az emberfaj erkölcsi történetében? 'S ki volna közöttünk olly elbizott hiu, olly fenhéjazólag önző, hogy csak a' dúsabb állapotú nemzedéknek merne súlyt tulajdonítani az emberiség fejlődésének serpenyűjében? 'S ha volna illy önhitt szűkkeblű közöttünk, azt méltán száműznők körünkől, mert szent a' hely, a' mellyen állunk, — 's a' sértett erkölcsiség önértetével mennydörögnek utána: „távozzál, csak, miután hétszer lemostad a' tisztító árbán vétkezed szennyelegét, jöjj vissza közénk, hogy befogadjunk e' mocskotalan akolba.” — Sőt igen, a' szegénységnek nagy, 's tán sokkal nagyobb szükségé van az ovóintézetekre, mint a' vagyonsb osztályoknak; de épen azért vagyunk embertársakul, felebarátokul alkotva Istentől, hogy kezefogva, vállatva segítsünk az emberiség közbajain, segítsünk bajain a' szegényebb osztálynak, melyeken ő saját erejéből segítni nem képes, de melyeknek elhanyagolásával az özszes emberiség üdvét hanyagoljuk el, — mert az emberfaj nagy súlyát épen a' szegények tömege képezi.

'S ezt csak mintegy közbevetőleg említem ez alkalommal, azon biztos reményben, hogy azon testület, melly olly nemes gondolkodással karolta föl most ez ügyet, saját legközelebb körében, később más tőle tán távolabb eső környezetekre is kiterjesztendi figyelmét.

De azért ne higyétek tisztelt ügybarátok, hogy kizárólag csak a' szegényebb sorsuakát üldözik az említett ezerszinű veszélyek. Minden kornak, helynek, osztálynak meg vannak maga saját veszélyei; falun másokkal találkozunk, mint a' városban, a' vagyonsb osztályoknál másokkal, mint az inség gyermekénél, — de tőle mentnek egy sem mondható. Sőt mi több — minden osztály bir saját vétkeivel, melyeknek mérges lehellete, megannyi öldöklő mételeykint, megannyi pusztító veszélyként hat a' nem eléggé, 's nem nevelési elvek szerint megőrzött kisdedlelkére. Oh mérgezett a' levegő gyermekekre nézve felnöttek társaságában! — így kiált föl számos jeles nevelő, 's nincs is, miért titkolnók magunk előtt e' gyarlóságunkat, — 's minél inkább eltávolíthatjuk e' mérgezett légkörből a' kisdedeket, annál nagyobb jót teszünk velők.

Ennyit általában, 's csak érintőleg a' kisdedovás szükségéről. Sokkal érdekesnek mutakozhatik a' fenemlített kétkedő kérdés azon oldala: vajjon különösen ezen körben, hol most tűnik föl, szükséges é 's üdvössé válható é a' kisdedovás? Hogy erre megnyugtatólag felelhessek, főleg három pontra kell osztanom elmélkedésem alapjait, — 's e' három pont: hol? milyen? és mikép?

E' kérdésre: hol keletkezett most ez intézet? egyszerűn és röviden válaszolhatni: a' pesti izraeliták magyarító kebelében. De vajjon hát szükséges volt é ezt előteremteni? ennek kellő megfajtására még egy másik hol-t is tekintetbe kell vennünk, azt t. i. hogy hol lakunk?

Magyarhonban vagyunk, hol más országokhoz mérve eddigelé a' nevelés ügyére — valljuk meg egyszerűen — nem legkedvezőbben mosolygott az emberiség nemtője. Különösen a' kisdedovás ügye — noha már szép terjedésnek kezdett indulni — sok izraelita közt — önállóság véve — még teljesen ismeretlen növény. Az izraelitának ugy, mint bármi más embernek vannak viszonyai 's kötelességei család, haza és emberiség irányában. Családilag szinte meg kell ónia, mint bárkinak gyermekét az őt érhető testi és lelki veszélyektől. Vagy hivatkozzam é szülei szívekre, mennyire érdeklí az apát, az anyát gyermekének sorsa legesekélyebb vonalmban is? Vagy azt hiszitek, a' szegény zsidónő keblét nem marcangolja kín, szívét nem öldösi fájdalom, ha magzatát csonka taggal, véres fővel, eluzott agygyal, haldoklóan, megégve, megfúlva hozzák eléje? Az anyai fájdalom mindig iszonyu. 'S azt hiszitek, nem áldaná a' kezét, melly megmentette, vagy megotta

volna szerencsétlen gyermekét a' szörnyű esettől? O hiszen gyermeke neki szinte mindene. 'S ha volnának is oly ember-telen szívűek, kik nem érzik kellőleg ennek becsét, épen a' jövő nemzedéket kell nevelés által annyira emelni, hogy kezdje illőleg becsülni a' családi kötelek emberi fontosságát. — A' h a z a irányában egyik főbb kötelessége a' zsidónak is, hogy tudja és ismerje hon iránti tartozásait, azt szeresse 's annak virágzását előmozdítani minden erejéből törekedjék. De fogja-e szeretni azon hazát, mely őt legzsengőbb korában már veszélyeknek martalékul dobva piszok és fertőben gond nélkül fetrengeni hagyá? A' zsenge lélekbe kell szívárogtatni azon üdvös benyomásokat, melyek kiirthatlan bájerével tapadnak a' felnőtteknek öntudatába. — Az emberiség tekintetében törekednie kell Mózes hiveinek is, hogy fölvergődjék lassankint a' szellemiség és erkölcsiség azon tiszteletes polczára, melyre némely nemzetek már följutottak, 's remélhetőleg a' mi népünk is tán följutand; mert ha elmarad a' fejlemények fokozataitól, salakjává aljasul, parájává fajul az embernemzetnek. De mikép fogja azt elérhetni, mikép vehet csak latot is az emberiség nemesebb törekvéseinek serpenyűjébe, ha fiatalabb éveiben elv és czél, irány 's nevelés nélkül folyvást szerte barangol? 'S mikép fog megovathatni ezen nemesebb érzelmgyilkoló méletytől, ha tán legzsengőbb éveiben már beszivárgott, belopódzott a' vérses erkölcsi méreg lelke minden titkaiba, 's pedig — megőrzetlenség miatt, ovatosság hiányában? Gyökén kell irtani a' bajt; a' nevelést a' bölcsőben kell kezdeni. De ha már odáig nem terjedhet ki társadalmi hatalmunk, legalább a' lehető, a' körünkbe eshetőt megtenni kötelességünk. Igen, de mikép fog a' különböző vidékeken lakó, lelkiileg tetlen, öngondolkodásra rest, lelkesedni képtelen, pangó tömeg illy rendszabályok megragadására buzditthatni, ha nem lát maga előtt valamely nagyobb szerű példát, valamely példányképet, mely figyelmét lekösse, 's melynek indulni nyomdokin könnyebb legyen? — E' szempontból kelle fölfognia — legalább én így értem — a' lelkes magyarító egyletnek a' kisdedovás ügyét, 's épen ezért kelle legszükségesebbnek látnia egy ovó intézetnek itt helyben mintegy saját keblébeni fölállítatását.

Igen de mondhatná valaki, úgy is áll fen Pesten egy külön izraelita ovóda; e' lépés tehát ezuttal fölösleges vala. — Épen ezen észrevétel vezet bennünket a' második pont vizsgálatára: mill y e n n e k kell lenni egy magyarhoni izraelita ovódnak? —

Szoros összefüggésben van az intézet hollétének kérdése a' mill y e n s é g bélyegével — sőt összefüggésben az erkölcsi kötelességek legfőbbikével. 'S ez mi? Honszeretet. Igen, ennél nincs magasabb az erkölcsiség terén. Istenhezi viszonyunkat a' vallási kötelek szabályozzák: erkölcsiségünk legfőnségesb viszonyait haza iránti tartozásunk fejezi ki. Magasabb ez a' családi erények szelleménél, magasabb mai viszonyaink között az összes emberiség érdekeinél. Egészen spártai ténre kell állanunk: földileg legfőbb a' haza, 's annak üdve. Az emberiség érdeke könnyen elnyelheti a' hazát. Emberiséget a' hazának föláldozni nem szabad. Mindig és mindenütt csak a' haza lebegjen lelkünk előtt; minden, mi annak boldogulásával ellenkezik, az rossz, — ha különben szinte legdicsebb volna is. Minden viszongás bűn; minden erőgyengítés szörnyű bűn; minden érdekszakadás iszonyu bűn! 's Isten legyen irgalmas azoknak, kik a' haza üdvét könnyelműleg vagy vakmerően elárulják! Egyesülés, összeforradás nyitja meg előttünk a' nemzet nagyság templomát. Kik egyesülnek, 's összeforradnak velünk, azok velünk együtt üdvözlendik a' dicsőség hajnalát. 'S ez egyesülésnek egyik leghatalmasb varázsláncza: a' n e m z e t i s é g. —

Ki nemzetiségi irányban működik, az barátunk, méltó fia a' hazának, ki nemzetiség ellen szegül az ellenségünk, — Gyázmagyarka.

Ezen elveknek kelle lelkesíteni az egyletet, midőn elhatározza: hogy a' fölállítandó ovóintézet nemcsak ovóda legyen, hanem egyszersmind a' n e m z e t i s é g dajkája. 'S ezzel van

ime kimondva, mill y e n n e k kell lenni minden ovódnak 's különösen az izraelita intézeteknek. Ez annyira mellőzhetlen, hogy mely ovóintézet erre figyelemmel nincs, nem érdemel egyebet, mint hogy haszonvehetlen penésznek, rothadásnak indult kóró gyanánt verembe, vagy tűzbe vettessék. Azonban ne higgyetek tisztelt ügybarátok! hogy csupán és egyedül nyelv azon búbáj, mellyel a' nemzetiségnek 's így a' hazának szívét nyervehet. A' nyelv, bármi magasztosan szellemi eszköz is a' lelkek hódítására — pusztán mint nyelv, mint szó, hideg holt anyag: — szellemi erőt épen azon ezernyi apró érdekszálak által nyer, melyek hozzá tapadnak, 's beléje olvadnak. A' nyelv, mint száraz szótanulvány előli a' lélek öncselekvőségének magasabb röptét, mint hazaszeretet köntöse föltestet képes alkotni a' vadon fiából. Nyelvben és nyelv által kell gazdagítani az eszmék birodalmát, kelteni a' nemesebb érzelmek hajnalát, irányozni a' vágyak világának hatását. Belé kell olvasztani minden magasb érdeket, minden erény megismerését, minden jótétemény becsülését, minden áldás háláját. Nyelvben és nyelvvel kell rokonítani a' multnak emlékeit, annak nagyságát, dicsőségét, a' jelennek minden áldozatait és élveit, a' jövőnek minden számításait és reményeit. Nyelvben 's nyelv által él a' lelkesedés, a' testvériség, a' részvétel, a' rokonszenv — vele 's benne forrad össze törvény, érdek, és gyakorlati élet. Igen igen így alkalmazva lesz a' nyelv a' nemzetiség 's honszeretet legnathatósb emeltyűjévé. A' hont, mellynek szépségeit, áldásait idegen nyelven ismeri meg a' gyermek, azt idegen érzélemmel — hidegen fogja szeretni; a' nemzetet, mellynek multját idegen nyelven hallja rajzoltatni, — idegenül — melléktárgy gyanánt tartandja keble szent helyében. Pedig meg van írva: a' nagy világon e' kívül nincs számokra hely, — áldjon vagy verjen sors keze, — itt élne 's halmód kell! — Igen élni és halni e' nemzetért e' hazáért, — mellyel összeolvadni legfőbb emberi kötelesség. 'S e' kötevény könnyű is. Világpolgárságra, közvilágszeretetre csak kevesen képesek emelkedni, de vannak időszerűk, midőn e' keveseknek sem szabad azt tényleg gyakorolniok magasabb szempontoknál fogva; de honszeretetre mindenkit fölkellesithetnek akár anyagi akár szellemi érdekek által, 's honért buzdulni mindenkor szabad és kell. — Csak kegyetlen vagy gyáva zsarnokok tiltják meg a' honszeretetet a' hon lakosaitól: de bosszút áll rajtok az emberiség sértett szemele, 's a' történetek szigorú bírószeke.

Tagadhatlan, hogy illy irányban kell működni valamint minden nevelési eljárásnak, úgy a' kisdedovó intézetnek is, — mert kétségtelen, hogy minél korábban vagy minél gyakrabban ismételve csepegtetjük a' jó benyomásokat a' zsenge lelkébe, annál biztosabb és maradandóbb az eredmény, annál szilárdabb az alap a' később nevelési épület elbirására. Hatnia kell Magyarhonban minden ovóintézetnek szorosan o v á s i l a g, és n e m z e t i s é g i l e g, — csak így tarthatván jogot a' valódi honérzeimű ovóda disznévre; hatnia kell így különösen az izraelita ovódnak, — csak így levén elérhető azon czél, melly nélkül minden összeolvadási elmélet pusztá hang és gőz, azon czél t. i., hogy az izraelita valamikor megszűnjék vándor lenni Magyarhonban. — 'S e' czél megközelítésétől meg ne rettsen senkit holmi éretlen vagy épen rosszkaratu álokoskodások özöne, melly a' nemzetiségi törekvést még korainak, túlzottnak, vagy épen erőszakottnak kiáltja. Ne higgyetek illy profétáknak. Mióta a' magyar akademia fölállott, várható mindenki, hogy kétségtelen a' magyar nyelv diadalma, hogy annak be kell következni; mióta törvénynyelvvé emelkedett, tényleg 's polgárzatilag be van fejezve e' diadal. — Fél század elég volt előkészületekre, most t e n n i k e l l. — Senki sem vádolhat már ma minket, hogy ugrást akarunk elkövetni a' természetben. Ha nem lehet magyar az anyai tej, legyen magyar legalább az első bölcső-dal. — Keltsen nemzetiséget a' nevelés zsengeje, a' kisdedovás! —

De hogy az említett kettős irányban működhessék az ovóda, figyelembe kell venni a' harmadik alapkérdést: mikép intézze tehát az ovóda maga működését?

Erre a' felelet igen egyszerű, és némileg már a' mondot-

takban benfoglaltatik, 's így hangzik: működjék a' kisdedovástiszta elveiszerint, 's ihletve a' nemzetiség szellemétől. De bármilyen egyszerű 's könnyűnek látszassék e válasz, még is vannak számosan, kik azt nem értik kellőleg, vagy nem akarják érteni. Miért is szükségesnek látom ez alkalommal a' miképpen körvonalait kissé szorosabban kijelölni. Ne feledjük soha, hogy az ovóda legelőször is és mindenek fölött ovó intézet. Ebbeli rendeltetését tehát, ha lelkismeretesen akarunk e' téren megmaradni, semmi másnak föláldozni nem szabad. Azért pusztán magyarító vagyis magyar nyelvet tanító intézetté lennie erkölcsileg lehetetlen. Valamint tehát a' magyarhoni ovóda fön nem állhat nemzetiségi ihletés nélkül: úgy viszont csupán a' nemzetisítésre fordítván kizárólagos figyelmét, megszüntetve ovó-intézet lenni. Hogy e' tekintetben ne ingadozzunk, ne tétovázzunk, mint sötét tengersíkon irányvesztett hajó, — fogadjuk el 's tartsuk meg iránytűképen ez alap-tételt: Az ovás és nemzetiség szelleme mint két testvér-angyal, egyensúlyozza szüntelenül egymás hatáskörét. Így lesz összhangzás, lesz szilárd irány.

Azonban, midőn azt állítom, hogy a' nemzetiség-ápoló intézetté emelkedett ovódát nem szabad csupán nyelvtanulató iskolává aljasítani, — ez egy magasabb elvnek kisugárzása, annak t. i. hogy az ovó intézetet egyáltalán nem illik, nem szabad tanodává tenni semminemű tekintetben. 'S ez ime azon szírt, melybe annyinak beleütközik csolnaka, vagy mellét daczosan elkerülni jónak látnak némelyek a' kisdedovástiszta elveinek nagy kárával. — Megérdemli ez, hogy kissé különösebben szóljunk róla.

A' „Nefelettsben“ ez mondatik: „A' kisdedovási intézet nem iskola.“ 'S ez nem egyes ember agyának önkényes szüleménye, — oly emberek meggyőződése van abban kifejezve, kik a' kisdedovási ügyét kiválólag fölkarolták, róla alaposan gondolkodnak, 's vele gyakorlatilag is foglalkoznak. Nemcsak én fejezem ki legbensőbb meggyőződésemet e' tételben, hanem elfogadák azt a' budapesti kisdedovók összesen és egyenkint egyhangulag, megerősíté 's magáévá fogadva az e' nemű intézeteket terjesztő egyesület. E' tétel tehát szakemberektől jó, szakemberektől fogadtatik el, 's elfogulatlan ügybarátoktól pártoltatik, 's megerősítettik országsszerte, — miért is tekintélynek vehető minden kétkedés nélkül. És mégis némelyek mintegy gyönyört találnak abban, hogy e' tétel alapigazságával tetteleg ellenkezhetnek, — azért é, hogy saját bármilyen alaptalan véleményök függetlenségének diadalát kivihassák a' világ előtt — vagy pedig azért, hogy a' neveléshez, főleg valódi kisdedováshoz gyakran igen keveset értő szülék kívánságainak hizelegjenek, nem akarom meghatározni. Elég az hozzá, hogy ellenkezőleg cselekednek, mit leginkább az által tüntetnek ki, hogy külsőségekig valóban az elemi tanodák kaptájára szorítják az ovódákat, és — próbavizsgálatokat tartatnak. Ha csak futólag egybevetjük is az ovóda lényegét, 's az illy vizsgálatok rendeltetését, azonnal átlátjuk az egész eljárás tökéletes logikaiatlanságát. Mire valók a' próbavizsgálatok? Hogy kimutassák a' tanítványok meghatározott időben mennyit bírtak megtanulni, — és még mire? — Oh itt rejlik a' nagy titok a' kis növendékek irányában. Arra valók t. i. még: hogy a' szülék gyönyörködjenek kedves magzatjaik feleleti készségén, a' gyermekek pedig melleleg megtanulják: miképpen kelljen egy kevéssé több tudásért társai felett felfuvalkodni, vagy reájok irigykedni. 'S e' dudvát már a' kisdeditézetbe is át akarjátok ültetni? — Mentsen Isten a' boldogtalan merénytől! De különben is tekintve a' dolog gyakorlati oldalát, — mi a' kisdedovási egyik legfőbb feladata? Elhárítani minden veszélyt, minden bajt. Itt tehát tisztán a' nemlegesség negativitás — terén áll a' kisdedovási. 'S hogy ebből vizsgálatot birjon adni valaki — ki gondol illy képtelenséget?! — Demi e' működés második főfeladata? Erőfejtés, — a' szunnyadó testi és lelki erők fejlesztése. 'S itt a' legczélszerűbb eszközökhöz nyúlván már ténylegesség — pozitivitás — terére lép át némileg a' kisdedovási; — de csak némileg, mennyire t. i. a' nagy czél elérésére mulhatlan a' tetteleg gyakorlat; de semmi esetre sem gépíleg. Nem feledheti soha az

alapos és lelkes ovó: — hogy fő kötelessége a' a' kila g, nem pedig anyagilag képezni a' lelki tehetségeket. Nem az a' czél e' mezon, hogy épen ezt vagy amazt betanulta legyen a' gyermek, 's elmondani tudja, hanem az, hogy a' többféle száz meg százféle tárgy megismerése által újabb tárgyak megismerésére 's megítélésére alkalmasabbá tétessék gondolkozó ereje; szóval, hogy minden gyakorlat fejlesztve hasson a' kisdéd lelke és szívére. 'S lehet e' ebből szorosan vett vizsgálatot adni? Vagy kényurilag zsinorozzuk a' gondolat szabad menetét? — 'S végre harmadik fő feladata az óvásnak az üdvös szoktatás. Ki látott ennek eredvényeiből már vizsgálatot adni? Itt vannak tehát kitűzve a' korlátok, melyeken tulesapongni a' kisdedovásnak tilos: — működjék szeretettel, szelidséggel, óva fejtve, szoktatva, — de ne alacsonyítsa magát a' tanoda gépszerű lelketlen szolgáljává, mert ha ezt tenné, megérdemelné az elhagyottság és árvaság átkát, mellyel a' szükkeblűek oly készségesen fenyegetik. Nevelés az ó köré; 's e' tekintetben magasabban áll, mint pusztá sodronybábukat tánczoltató gépszerű tanodácska.

'S most elmondám, mi szívenem fekdűt, röviden bár; de még is könnyebben érzem magam. Még csak hozzázok pár szót, ti lelkesekek, kik ez ügyet fölkarolni oly nemesen buzgókodtat. Nem tanácsos: — kéréssel fordulok hozzázok. Ne térjetelek le hajszálnyit sem azon ösvényről, mellyen mint emberbarátoknak, mint honfiaknak haladnotok kell; — az igazság az erény, az emberiség ösvénye az, 's az czélra vezetend, bármint kárognának a' kajának ezrei. De csak is ez a' boldogulhatás ösvénye, 's ha hűtlenül elpártoltok tőle, semmisségbe bukik a' szépen ápoló remények szírványa. És ne térjetelek le, kérlek benneteket, hajszálnyit sem a' tiszta valódi, szigoruan alapos de nemzeties szellemű kisdedovási ösvényéről. Ne engedjétek magatokat megingadoztatni holmi értetlen befolyások követeléseitől. Ragaszkodjatok az elvek árbocháoz: 's éltem sodrand a' támadások vihará. Ha valaki olylast várna tőletek, mi ellenkezik a' kisdedovási alapigazságok logikájával, mosolyogjátok őt, mert nem tudja, mit cselekszik. Ha valaki példákra hivatkoznék, mellyekkel alaptalan nézeteit, 's ohajait támogatná, mosolyogjátok ismét őt, de szánjátok azokat, kik vak-ságban szenvednek. Ne fajuljon ez intézet kezeitek alatt kiállító sok, fitogtatások csarnokává, — ne sülyedjen értetlen kényrabszolgájává, — 's emlékezzetek, hogy csak úgy érdemli ez intézet az életet, a' mint azt az eszme szűz tisztaságában megtartani képesek lesztek. Legyetek szilárdak, következetesek, 's ingathatlanok, — de mindenek fölött legyetek hívek ez ügghöz, mellynek fölkarolására az ég sugalma intett, — hívek e' növénykehez, mellynek ápolására most már becsület, erkölcsi érzelem, 's honszeretet kötelez. — Apoljátok, gyarpitsátok nagygyá, sokáguvá — és diszviráguvá, — 's ha egy virágzó aloe, óriás-cactus vagy csuda-agave bámulására mérföldekről zarándokolnak a' kíváncsiak ezrei: legyen kertegekben ez azon növény, mély magára vonja országsszerte sorsosaitok figyelmét, 's mellynek virágira büszkén mutathassatok mondván: „Ezt ime mi ültettük, 's isten meg nem tagadja tőle áldása harmatgyöngyeit!“ —

Tudósítás a magyar nemzeti museum tárgyában.

Ő cs. 's kir. főhercegsége szerelve tisztelt fönseges nádorunk közelebbi magas rendelete következtében a m. n. museum gyűjteményei nyilvános szemlélhetősükre nézve addig is, míg azok tökélyesen rendezhetők lesznek f. é. január 24-től kezdve következő ideiglenes napi rend hozatik folyamatba: 1) A közönség részére jelenleg megnyitható gyűjtemények (ünnepek és vasárnapokat kivéve) naponként délelőtti 9. órától kezdve 1 óráig állnak nyitva, és pedig hétfőn s csütörtökön a kincstár, pénz s régiség-gyűjtemény; szerdán és szombaton a képtár; 2or) A közszemléletre meghatározott idő kezdete s vége a m. n. museum belső udvarán alkalmazott harang meghúzásával adatik mindenkinek tudtára; — 3or) Nap- és esernyőket, botokat, kardokat, vagy más bármilyen nemű fegyvereket a gyűjtemény-termekbe bevinni tilos levén, azokat visszajöttükig az intézett kapusánál hagyják letéve. 4or) Szüléjük vagy fölgyázó-